

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)
SSN Waldemar Płóciennik (sprawozdawca)
SSN Barbara Skoczowska

Protokolant Ewa Śliwa

w sprawie **A. Ł.**
skazanego z art. 180a k.k. i in.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.
w dniu 20 marca 2024 r.,
kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść
od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowie
z dnia 21 lutego 2023 r., sygn. akt II K 2068/22,

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę w przekazuje do
rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Tarnowie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 lutego 2023 r., sygn. akt II K 2068/22, Sąd Rejonowy w Tarnowie:

1. uznał oskarżonego A. Ł. za winnego tego, że w dniu 23 września 2022 r. w T., na drodze publicznej prowadził pojazd mechaniczny marki R. o nr rej. [...], nie stosując się do decyzji Prezydenta T. z dnia 18 października 2016 r. sygn. [...] o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi z wyłączeniem pojazdów do prowadzenia których uprawnia kategoria D, tj. czynu z art. 180a k.k. i na tej podstawie prawnej wymierzył mu karę grzywny w wysokości 200 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na 10 złotych;
2. na podstawie art. 42 § 1a pkt 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 2 lat;
3. uznał oskarżonego za winnego tego, że w okresie od 22 października 2022 r. do dnia 26 października 2022 r. w T., działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, poprzez dotykanie po piersiach przez odzież oraz całowanie w usta oraz szyję dopuścił się wobec małoletniej poniżej lat 15 X.Y. innej czynności seksualnej, tj. występku z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 37b k.k. wymierzył mu karę 5 miesięcy pozbawienia wolności oraz 2 lat ograniczenia wolności, zobowiązując go w myśl art. 35 § 1 k.k. do wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 24 godzin w stosunku miesięcznym;
4. na mocy art. 41a § 1, 2 i 4 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2b k.k. orzekł wobec oskarżonego na 2 lata środek karny w postaci zakazu kontaktowania się z pokrzywdzoną X.Y. w sposób bezpośredni i pośredni oraz zbliżania się do niej na odległość mniejszą niż 50 metrów;
5. rozstrzygnął o kosztach.

Orzeczenie to zapadło w wyniku uwzględnienia złożonego wraz z aktem oskarżenia wniosku prokuratora, sporządzonego w trybie art. 335 § 2 k.p.k. i uprawomocniło się w dniu 1 marca 2023 r., ponieważ żadna ze stron nie zaskarżyła tego wyroku zwyczajnym środkiem odwoławczym.

Kasację od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowie wniósł na niekorzyść skazanego Prokurator Generalny wskazując, że zaskarża to orzeczenie „w całości oraz w zakresie nieorzeczenia o obligatoryjnym środku karnym, określonym w art. 41§ 1a zdanie drugie k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23 września 2023 r.” i zarzucając:

„rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 343 § 6 i 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 2 k.k., polegające na niezasadnym uwzględnieniu dołączonego do aktu oskarżenia wniosku prokuratora o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego A. Ł. i wydaniu wyroku zgodnego z propozycjami oskarżyciela publicznego przedstawionymi we wniosku, mimo iż:

- w odniesieniu do czynu z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. – wniosek był wadliwy, albowiem przepis art. 57b k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2023 r. nakładał na sąd obowiązek wymierzenia za przypisane sprawcy przestępstwo popełnione w warunkach czynu ciągłego, określone w art. 12 § 1 k.k., kary w wysokości powyżej dolnego granicy ustawowego zagrożenia, co w realiach niniejszej sprawy, z uwagi na ustawowe zagrożenie występku z art. 200 § 1 k.k., winno było skutkować wymierzeniem oskarżonemu kary pozbawienia wolności w wysokości co najmniej 2 lat i jednego miesiąca i co powodowało, że w przedmiotowej sprawie przepis art. 37b k.k. nie mógł znaleźć zastosowania, a w konsekwencji doprowadziło do wymierzenia oskarżonemu z rażącym i mającym istotny wpływ na treść wydanego wyroku naruszeniem prawa materialnego – art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 37b k.k. i art. 57b k.k. w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2023 r. – kary sekwencyjnej 5 miesięcy pozbawienia wolności i kary 2 lat ograniczenia wolności;

- w odniesieniu do czynu z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. – wniosek ten był wadliwy, albowiem nie zawierał domagania się orzeczenia wobec oskarżonego obligatoryjnego środka karnego, o którym mowa w art. 41 § 1a k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2023 r., w postaci orzeczenia na czas określony albo dożywotnio zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowywaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi, w sytuacji

uznania A. Ł. za winnego popełnienia czynu z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., a więc czynu skierowanego przeciwko wolności seksualnej, popełnionego na szkodę małoletniego pokrzywdzonego, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku skazującego z rażącym i mającym istotny wpływ na jego treść naruszeniem przepisu prawa materialnego – art. 41 § 1a k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2023 r.;

- w odniesieniu do czynu z art. 180a k.k. – wniosek był wadliwy, albowiem w świetle prawidłowej, dokonanej zgodnie z art. 410 k.p.k., analizy całokształtu zgromadzonych w sprawie dowodów, okoliczności popełnienia przez oskarżonego zarzucanego mu występkę budziły wątpliwości, gdyż w chwili popełnienia przez oskarżonego zarzucanego mu występkę, tj. w dniu 23 września 2022 r., decyzja administracyjna w postaci decyzji Prezydenta Miasta T. z dnia 18 października 2016 r., znak: [...] o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi, z wyłączeniem pojazdów do prowadzenia których uprawnia kategoria D, nie obowiązywała oskarżonego, gdyż stanowiła o cofnięciu uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi wyłącznie do dnia 17 grudnia 2018 r. z uwagi na wydanie jej w oparciu o przepis art. 182 § 2 k.k.w. w następstwie wykonania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych określonego rodzaju, orzeczonego prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w D. z dnia 22 lipca 2016 r., sygn. akt [...], co winno było skutkować uznaniem, że zachowanie oskarżonego w postaci prowadzenia pojazdu mechanicznego nie realizowało ustawowych znamion czynu z art. 180a k.k., a wypełniało jedynie znamiona wykroczenia z art. 94 § 1 k.w. i ostatecznie doprowadziło do rażącego naruszenia przepisu prawa materialnego – art. 180a k.k.”.

W konsekwencji tak podniesionego zarzutu skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Tarnowie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 335 § 2 k.p.k. prokurator może dołączyć do aktu oskarżenia wnioski o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych

z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucany mu występki, uwzględniając też prawnie chronione interesy pokrzywdzonego, jeżeli okoliczności popełnienia przestępstwa i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości, oświadczenia dowodowe złożone przez oskarżonego nie są sprzeczne z dokonanymi ustaleniami, a postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte. Sąd rozstrzygający sprawę nie jest związany takim wnioskiem, co jasno wynika z treści art. 343 § 7 k.p.k. Wydanie wyroku skazującego w omawianym trybie musi być konsekwencją uwzględnienia wniosku (art. 343 § 6 k.p.k.), co nie oznacza, że wniosek nie podlega kontroli. W pierwszej kolejności sąd winien sprawdzić, czy wniosek od opowiada wymaganiom wynikającym z art. 335 § 2 k.p.k., w szczególności, czy jego treść odpowiada porozumieniu zawartemu przez strony, a nadto czy sam sposób dojścia do porozumienia odpowiada prawu procesowemu, a jego konsekwencje pozostają w zgodzie z faktami i prawem materialnym. Jak słusznie zauważono w kasacji Prokuratora Generalnego, Sąd nie wywiązał się z ciążącego na nim obowiązku kontrolnego, co spowodowało, że wydane przez niego orzeczenie rażąco narusza prawo.

Przepis art. 180a k.k. przewiduje odpowiedzialność karną tego, kto na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu prowadzi pojazd mechaniczny nie stosując się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnienia. W opisie czynu przypisanego ustalono, że skazany prowadził pojazd mechaniczny mimo istnienia decyzji Prezydenta Miasta T. z dnia 18 października 2016 r. o cofnięciu mu uprawnień. Sąd nie poddał jednak ocenie treści wskazanej decyzji. Ze znajdującego się na k – 164 akt sprawy dokumentu pozornie wynika, że decyzja o cofnięciu uprawnień nie zawiera daty końcowej. W jej uzasadnieniu wskazano jednak, że jest ona konsekwencją skazania A. Ł. wyrokiem Sądu Rejonowego w D. w sprawie [...], którym orzeczono wobec niego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na 3 lata, począwszy od 17 grudnia 2015 r. do dnia 17 grudnia 2018 r. Co istotne, w uzasadnieniu decyzji powołano się także na przepis art. 182 § 2 k.k.w., który stanowi, że organ, do którego przesłano orzeczenie zawierające zakaz prowadzenia pojazdów, zobowiązany jest cofnąć uprawnienia do ich prowadzenia w orzeczonym zakresie oraz nie może wydać tych uprawnień w okresie obowiązywania zakazu. Jest więc oczywiste, że decyzja stanowiła wykonanie wyroku skazującego i

nie mogła pozbawiać skazanego uprawnień na okres dłuższy niż zastosowany środek karny. Brak kontroli omawianej decyzji spowodował, że Sąd Rejonowy, w ślad za prokuratorem, błędnie ustalił, że w dniu zdarzenia, tj. 23 września 2022 r. skazany nie stosował się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnień do prowadzenia pojazdów mechanicznych, chociaż w rzeczywistości omawiana decyzja miała charakter terminowy i wiązała się z sądowym zakazem prowadzenia pojazdów, który w chwili czynu był już wykonany. W tym stanie rzeczy ewentualna odpowiedzialność oskarżonego w tej mierze winna być rozważana na gruncie art. 94 § 1 k.k. w związku z prowadzeniem pojazdu bez wymaganych uprawnień (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2020 r., V KK 429/20 i z dnia 12 lutego 2020 r., IV KK 738/190).

Równie istotne wady wiążą się z rozstrzygnięciem związanym z czynem przypisanym skazanemu w pkt III wyroku.

Po pierwsze, przypisując skazanemu odpowiedzialność za czyn z art. 200 § 1 k.k., Sąd w pkt II wyroku orzekł na podstawie art. 41a § 1, 2 i 4 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2b k.k. środek karny w postaci zakazu kontaktowania się pokrzywdzoną oraz zakazu zbliżania się do niej na odległość mniejszą niż 50 metrów przez dwa lata. Przestępstwo z art. 200 § 1 k.k. należy do występków przeciwko wolności seksualnej, a pokrzywdzoną tym przestępstwem było osoba małoletnia (w chwili czynu poniżej lat 15). Zgodnie z art. 41a zdanie drugie k.k., w brzmieniu obowiązującym w chwili czynu obowiązkiem Sądu było orzeczenie wobec skazanego także zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub opieką nad nimi na czas określony albo dożywotnio. Żądania orzeczenia takiego środka, mimo jego obligatoryjnego charakteru, nie zawierał wniosek prokuratora, rozstrzygnięcie w tym przedmiocie nie było także uzgodnione między prokuratorem a skazanym. W zaistniałej sytuacji Sąd winien uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania w nim przez prokuratora wskazanej przez siebie zmiany, zaakceptowanej przez oskarżonego (art. 343 § 3 k.p.k.) albo skierować sprawę do rozpoznania na zasadach ogólnych (art. 343 § 7 k.p.k.).

Po drugie, zaakceptowanie propozycji rozstrzygnięcia o karze i wymierzenie kary sekwencyjnej przy zastosowaniu art. 37b k.k. nastąpiło z rażąco obrażą prawa materialnego. Skazanemu przypisano odpowiedzialność za czyn zakwalifikowany z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. Przepięstwo popełnione zostało zatem w warunkach czynu ciągłego. Stosownie do art. 57b k.k., w brzmieniu z daty czynu i orzekania, skazując za przēpiestwo określone w art. 12 § 1 k.k. sąd wymierza karę przewidzianą za przypisane sprawcy przēpiestwo w wysokości powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia do podwójnej wysokości górnej granicy ustawowego zagrożenia. Popełnienie przēpiestwa w warunkach czynu ciągłego z art. 12 § 1 k.k. jest więc podstawą do nadzwyczajnego obostrzenia kary. Zważywszy, że czyn z art. 200 § 1 k.k. zagrożony jest karą od 2 lat pozbawienia wolności, konsekwencją opisanego stanu rzeczy byłaby konieczność wymierzenia kary nie niższej od 2 lat i miesiąca pozbawienia wolności. Sąd, uwzględniając wniosek prokuratora, zdecydował się jednak na zastosowanie przepisu art. 37b k.k., który stanowi, że w sprawie o występek zagrożony karą pozbawienia wolności, niezależnie od dolnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego w ustawie za dany czyn, sąd może orzec jednocześnie karę pozbawienia wolności w wymiarze nieprzekraczającym 3 miesiące, a jeżeli górna granica ustawowego zagrożenia wynosi przynajmniej 10 lat – 6 miesięcy, oraz karę ograniczenia wolności do 2 lat. Rozstrzygnięcie to uznać należy jednak za błędne. Istotą problemu jest relacja między przepisami art. 37b k.k. a art. 57b k.k. Analogiczny problem był przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego na płaszczyźnie relacji przepisów art. 37b i art. 64 § 2 k.k.- ten ostatni także stanowi podstawę nadzwyczajnego obostrzenia kary. Przypomnieć zatem trzeba, że „W piśmiennictwie przeważa pogląd, że instytucja uregulowana w art. 37b k.k. należy do sfery sądowego wymiaru kary [zob. K. Kmak, Sankcje kumulatywne od 1 lipca 2015 r. – rozważania na tle ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, Prok. Pr. 2018, z. 10, s. 112; A. Jezusek, Sekwencja kar pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności jako reakcja na popełnienie przēpiestwa (art. 37b k.k.), PiP 2017, z. 5, s. 84; V. Konarska – Wrzosek (red.) Kodeks karny. Komentarz, Art. 37(b) teza 2, Lex; J. Majewski (w:) W. Wróbel (red.), A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część I. Komentarz do art. 1 – 52, wyd. V, Art. 37(b) teza 3, Lex]. Oznacza to fakultatywność stosowania omawianej instytucji, a także wyklucza

możliwość uznania, że stanowi ona swoistą podstawę stosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary. W realiach rozważanej sprawy nie doszło więc do zbiegu podstaw nadzwyczajnego złagodzenia i obostrzenia kary, rozstrzyganego na płaszczyźnie art. 57 § 2 k.k. Konsekwencje obligatoryjnego obostrzenia kary pozbawienia wolności, wynikające z art. 64 § 2 k.k., uniemożliwiały więc na gruncie tej sprawy zastosowanie instytucji z art. 37b k.k. Nie można było skazanemu wymierzyć kary sekwencyjnej 6 miesięcy pozbawienia wolności i roku ograniczenia wolności, skoro następstwem zastosowania nadzwyczajnego obostrzenia kary jest wymierzenie kary nie niższej od roku i miesiąca pozbawienia wolności” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2020 r., I KK 49/19, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2023 r., IV KK 412/23 – wprost odnoszący się do konsekwencji przyjęcia konstrukcji z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 57b k.k.). W rozważanej sprawie nadzwyczajne obostrzenie kary związane jest z konstrukcją czynu ciągłego z art. 12 § 1 k.k., a nie recydywą z art. 64 § 2 k.k., nie zmienia to jednak tego, że w realiach sprawy art. 57b k.k. uniemożliwia odwołanie się przy wymiarze kary do art. 37b k.k., zatem rozstrzygnięcie o skazaniu oskarżonego na karę 5 miesięcy pozbawienia wolności i 2 lat ograniczenia wolności nastąpiło z obrazą prawa procesowego – przez brak kontroli wniosku prokuratora co do zgodności z prawem materialnym, a ostatecznie z naruszeniem prawa materialnego.

Opisane wszystkie przypadki obrazy prawa miały charakter rażący, a ich istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku jest oczywisty.

Kierując się powyższym należało uznać kasację Prokuratora Generalnego za oczywiście zasadną, co umożliwiło jej uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

[PGW]